

Pratarmė

42-asis *Colloquia* numeris yra sudarytas iš dviejų iš pažiūros savarankiškų, tačiau esmingai viena kitą papildančių dalių: pirmasis šio numerio straipsnių blokas skirtas Tomo Venclovos kūrybos analizei, kita dalis – įvairios tematikos ir teorinės žiūros straipsniai, atveriantys interdisciplininio galvojimo lauką. Numeriui svarbią interdiscipliniškumo dimensiją kardinaliai papildo tarptautiškumas, išplečiantis svarstymų erdvę ir suteikiantis jai įvairesnių prieigos perspektyvų.

Numeris pradedamas trimis Tomo Venclovos poezijai skirtais straipsniais: Donata Mitaitė, pasitelkusi atminties vietos konceptą, siūlo netikėtą ir naują žvilgsnį į Venclovos eilėraščių kaip daugialypę kultūrinės atminties saugyklą. Nors pati autorė ir akcentuoja, kad Venclovos eilėraščių prasminis ir egzistencinis laukas nesiriboja atminties išsaugojimu, tačiau atminties vietos konceptas leidžia išryškinti poeto santykį su poetine ir tikrovės realybe, pamatyti, kuriuos tikrovės elementus refleksija perkelia į eilėraščių, taip juos transformuodama į kultūrinę atminties tradiciją. Šioje Mitaitės rekonstruojamoje kultūros tradicijoje dera intelektualinė visos Venclovos poetinės kartos istorija, nesitaikstymo su totalitarizmu ir asmeninė istorija. Kęstutis Nastopka į Venclovos poezijoje besiveriančias kultūrinės atminties ir literatūrinės tradicijos paradigmas žvelgia iš intertekstualumo perspektyvos. Toks žvilgsnis išryškina svarbiausius ir įtakingiausius Venclovos poezijos dialoginius partnerius ir iš tų partnerių perimtus, pasisavintus ar transformuotus semantinius ir poetinės kalbos kodus. Apibendrindamas tyrimą, Nastopka Venclovą pavadina lietuviškai rašančiu Europos poetu. Rusų kalba parašytas Pavelo Lavrinco straipsnis, lyg ir pratęsdamas Nastopkos pradėtąjį intertekstinį Venclovos poezijos skaitymą, jį orientuoja į istoriškai susiformavusį daugiakalbį ir daugiakultūrį Vilniaus tekstą / tekstus. Šioje Vilniaus tekstų polifonijoje straipsnio autorius brėžia grynai venclovišką jo liniją, kuri esmingai papildo pirmųjų dviejų straipsnių kultūros ir vietos atminties konceptų bei intertekstualumo semantiką.

Antrąjį straipsnių bloką pradeda kolegų latvių Benedikto Kalnačo ir Paulo Dajjos straipsnis „Erdvės ir vietos tyrimai literatūroje: skaitmeninė analizė ir literatūros žemėlapiai Latvijos kultūros istorijos kontekste“, atveriantis keleriopą žvilgsnį į XX a. pradžios latvių romaną. Tyrėjai kelia klausimus apie skaitmeninės

analizės galimybes humanitarinių mokslų srityje, apie erdvės ryšius su socialiniais ir istoriniais įvykiais literatūros kūrinėje ir apie skaitmeninių rezultatų įtaką literatūros kanono susikūrimui. Irina Melnikova straipsnyje „Intermedialumas, intermodalumas ir semiotika“ pristato skandinavų tyrėjo Larso Elleströmo intermedialumo kaip intermodalumo koncepciją, besiremiančią Lietuvoje mažai žinoma Charleso S. Peirce'o semiotika. O Jūratė Levina, išskyrusi tris teorines perspektyvas Algirdo Juliaus Greimo lietuviškoje literatūros ir meno kritikoje, straipsnyje „Trys Greimo estetikos“ bando ne tik nusakyti tų perspektyvų skirtumus, bet ir rasti jų sąlyčio taškus, formuojančius tą kryptingą žiūrą, kurioje trys Greimo estetikos susitinka, steigdamos meninės pasaulio pagavos paradigmą.

Publikacijų skiltyje vėl grįžtama prie Venclovos kūrybos, poezijos vertimų ir jo kultūrinės bei politinės laikysenos, kurią iš įvairių perspektyvų aptaria Ellen Hinsey, Aleksanderis Fiutas ir Anna Gerasimova. Straipsniuose veriasi mažiau žinomi kultūros ir literatūros kontekstai, iš šių dienų laiko perspektyvos rekonstruojami Venclovos ir jo kartos intelektualų etiniai pasirinkimai ir sprendimai, kurie, Ellen Hinsey teigimu, ir vėl aktualiai suskamba vakarietiško skepticizmo ir netiesos kontekstuose.

Visuomet gyvai literatūrologinių idėjų apykaitoje dalyvauja *Colloquia* recenzijų skiltis. Ir šį kartą joje argumentuotai, nevengiant poleminių klausimų ir svarstymų aptariamos naujausios monografijos: Vigmanto Butkaus *Literatūrinė baltistika: Samprata, raida, perspektyvos*, Elenos Baliutytytės-Riliškienės *Eduardas Mieželaitis tarp Rytų ir Vakarų*, Donato Saukos *Apie laiką ir save*, Tadeuszo Bujnickio *Apie literatūrinę „Žagarų“ grupę ir ne tik*.

Diskusijų skiltis aktualizuoja visai humanitarų akademinėi bendruomenei svarbų klausimą apie jų atliekamų tyrimų integravimą į tarptautinę leidybinę rinką. Diskusijos dalyviai (Aušra Jurgutienė, Darius Staliūnas, Dalia Satkauskytė, Laura Laurušaitė) ne tik dalinasi savo patirtimi apie lietuviškos tematikos istorinių ir literatūrologinių knygų leidybą užsienio leidyklose, bet ir kelia klausimus, kaip ir kokie Lietuvos istorijos, literatūros ar kultūros tyrimai gali dalyvauti tarptautinėje erdvėje, kas juos daro lygiaverčiais ir įdomiais Europos akademinėi bendruomenei.

GITANA VANAGAITĖ

Foreword

The forty-second issue of *Colloquia* consists of two seemingly independent and at the same time essentially complementary parts. The first component of articles is dedicated to Tomas Venclova's works, while the second component deals with various thematic and theoretical views that open up the field of interdisciplinary studies. The international aspect, which expands the space of discussions and provides with a wider range of perspectives, supplements the interdisciplinary dimension in this issue.

The first three articles are dedicated to Venclova's poetry. Donata Mitaitė, using the concept of the site of memory, offers an unexpected and new look at Venclova's poem as a repository of cultural memory. Although the author of the article notes that the semantic and existential field of Venclova's poems is not limited to the preservation of memory, the concept of memory space enables to underline the poet's relationship with the poetic reality and the reality itself and to observe which elements of the reality have been transferred to a poem and transformed into a cultural tradition of memory. This tradition, reconstructed by Mitaitė, embraces the intellectual history of Venclova's entire poetic generation, its resistance against totalitarianism, as well as poet's personal history.

Kęstutis Nastopka analyzes the paradigm of cultural memory and literary tradition in Venclova's poetry using intertextual perspective. He highlights the most important and influential dialogue partners of Venclova's poetry and the semantic and poetic language codes adopted, absorbed, or transformed by the poet from those partners. In his conclusion, Nastopka refers to Venclova as the European poet who writes in Lithuanian.

The article by Pavel Lavrinec written in Russian extends the intertextual reading of Venclova's poetry, initiated by Nastopka. It analyzes the historically formed multilingual and multicultural Vilnius text. In *Vilnius text* polyphony, the author of the article draws a very Venclovian line, which significantly broadens the concepts of cultural and local memory and the semantics of intertextuality of the first two articles.

The article "Exploring Space and Place in Literature: Towards Digital Analysis and Literary Mapping in the Context of Latvian Cultural History" by Latvian colleagues, Benedikts Kalnačs ir Pauls Daija, which opens up an interesting

insight into the early 20th-century Latvian novel, begins the second component of articles in this issue. Authors raise questions about the possibilities of digital analysis in humanities, the special links with social and historical events in a literary work, and the impact of digital results on a literary canon.

Irina Melnikova in the article “Intermediality, Intermodality and Semiotics” employs the idea of intermediality as *intermodal* relationship introduced by the Scandinavian Lars Elleström, which in turn, is based on Charles S. Peirce’s semiotics, very little known in Lithuania.

Jūratė Levina, who identifies Algirdas Julien Greimas’s three theoretical perspectives on Lithuanian literature and art criticism, in the article “Greimas’s Three Aesthetics” not only describes the differences of those perspectives, but also finds the connections that form the purposeful view in which the Greimas’s three aesthetics meet, establishing the paradigm of the artistic affectiveness of the world.

In the section “Publications,” Ellen Hinsey, Alexander Fiut and Anna Gerasimova return to Venclova, his poetry, translations and poet’s cultural and political stance. Using various perspectives, the contributors reveal less familiar cultural and literary contexts. Looking from the time perspective, they reconstruct the ethical choices and decisions of Venclova and his generation, which according to Hinsey, in today’s context of Western skepticism and lies, have become relevant again.

The *Colloquia* review section has always captured the lively exchange of literary ideas. This issue is no exception. The section, using sound arguments and also embracing the polemic issues and reflections, presents the latest monographs: *Literatūrinė baltistika: Samprata, raida, perspektyvos* by Vigmantas Butkus, *Eduardas Mieželaitis tarp Rytų ir Vakarų* by Elena Baliutytė-Riliškienė, *Apie laiką ir save* by Donatas Sauka, and *The Literary Group “Žagary” and More* by Tadeusz Bujnicki.

In this issue, the discussion section highlights an important issue for the entire humanities academic community, namely, how to introduce and integrate one’s research into the international publishing market. The participants of the discussion, Aušra Jurgutienė, Darius Staliūnas, Dalia Satkauskytė, and Laura Laurušaitė, share their experience on the publishing of Lithuanian-themed historical and literary books abroad, and raises questions about local historical, literary, or cultural research that could significantly contribute to the international arena and become comparable and interesting to the European academic community.

GITANA VANAGAITĖ